

APRIL

Preduzmite hitne mjere/ Lomili im ruke i noge/ Još jedna noć bez sna/
Svakog trenutka može izbiti rat/ Teško ovom narodu/ Srpstvo mora da
se brani/ Poturica gori od Turčina/ Da se vrate u vjeru svojih otaca/ Iz
davnih godina ustaškog genocida/ S klerikalnim dubrovačkim
gospama/ Naoružan čovjek mirnije bi spavao/ Bolje nego ovi sto posto
Crnogorci/ Neka im je širok trg bana Jelačića/ Separatisti, kuda to
srljate/ Na viteški dvoboj/ Mlaćenje prazne slame/

Prvog dana aprila "Pobjeda" je opširno pisala o sukobu između Srba i hrvatske policije na području Plitvica i Titove Korenice. Na prvoj strani (krupnim slovima) naslov - "Krv je potekla", a na trećoj - "Krvoprolije na Uskrs". Iz izvještaja koji se odnose na ove događaje možemo saznati da je bilo više desetina ranjenih na objema stranama i jedan poginuli na srpskoj strani, zatim da su jedinice JNA "izašle na teren", te da je neophodno "prekinuti državni teror".¹ Objavljen je i jedan alarmantni apel Srba iz Titove Korenice: "Oružani napad na goloruko stanovništvo, koji je jutros izvršio MUP Hrvatske i koji još uvijek traje prijeti nesagledivim posledicama. Imamo mrtvih i ranjenih i nalazimo se u potpunom okruženju. Helikopteri MUP-a Hrvatske neprestano nadlijeću iznad Korenice i ostalih naselja. Pretpostavljamo da se radi o namjeri da upotrijebe bojne otrove i ubace diverzante na teren opštine. Sa područja Plitvica, gdje ima ranjenih, ne možemo izvući ranjenike, jer specijalci MUP-a ne dozvoljavaju ni hitnoj pomoći pristup. Preduzmite hitne mjere, jer ćemo svi biti likvidirani."²

¹ "Pobjeda", br. 9098, 01.04.1991, str. 1, 3.

² Isto, "Oružani napad na goloruko stanovništvo", str. 3.

Nakon sukoba na Plitvicama prvi potez Izvršnog vijeća SAO Krajine bio je da proglasi ujedinjenje sa Srbijom i tako, i formalno, prekine bilo kakvu vezu ove oblasti sa Hrvatskom. Na prvoj strani "Pobjede" naslov - "Krajina dio Srbije".³ Na prvoj strani objavljeno je i saopštenje Predsjedništva Crne Gore povodom zbivanja u Republici Hrvatskoj. Predsjedništvo je, kako se može saznati, najoštrije osudilo upotrebu sile od strane hrvatskog vrhovništva i podržalo "demokratski dijalog u rješavanju nagomilanih političkih problema".⁴ Nasilje u Hrvatskoj, odnosno, hrvatsko nasilje osudilo je i Predsjedništvo CK SK Crne Gore.⁵ Prema izvještajima "Pobjedinih" novinara iz SAO Krajine to se nasilje ogledalo i u "neviđenom mučenju" po modelu "Starca Vujadina i sinova": "Redarstvenici "najdemokratskije zemlje na svijetu" nijesu bili ni malo nježni prilikom okupacije Plitvica. U Korenici čusmo da su na sadistički način mučili i prebijali one koje su uhvatili - lomili im ruke i noge i stavljali na neviđene muke!"⁶ Pored ovoga što su "čuli", izvještači "Pobjede" iz Krajine su na osnovu nekih pretpostavki proglasili mrtvim i jednog pripadnika rezervnog sastava milicije iz Krajine: "Danas smo saznali da je, po svemu sudeći, život izgubio i Božidar Čeko (23), pripadnik rezervnog sastava milicije iz Krajine. Kako nam je saopšteno u SUP-u Krajina, on je ranjen pobjegao u kotlarnicu Hotela "Jezero", ali su ga redarstvenici pronašli po tragu od krvi i, prema podacima sa kojima raspolaze SUP Krajina, on je tu i ubijen, ali se tom objektu pored Hotela "Jezero" na Plitvicama još ne može prići."⁷ Dakle, iako se mjestu navodnog ubistva "još ne može prići" novinari "Pobjede", na osnovu nekih neprovjerenih informacija, navode da su ovog mladića redarstvenici pronašli po krvi (!), te da su ga nakon toga ubili. Izgleda da njima nije trebala druga potvrda da je jedan Srbin iz Krajine mrtav, do saznanje da je pao u ruke Hrvatima. Novinari "Pobjede" tvrde da u sukobima u Krajini ima mrtvih, ranjenih i zarobljenih, mada osim u dva slučaja ne navode ni jedno ime. Iako stalno ponavljaju tvrdnje o žrtvama, oni ni u narednim izvještajima ne

³ "Pobjeda", br. 9099, 02.04.1991, str. 1.

⁴ Isto, "Najoštrija osuda sile", str. 1.

⁵ Isto, "Osuda nasilja", str. 4.

⁶ Isto, "Mir sa mirisom baruta" (V.Radusinović/M.Labović), str. 3.

⁷ Isto, str. 3.

3.

navode ni jedno jedino ime ! Nasuprot tome, oni su neobično raspoloženi da daju dramatične prognoze tipa - “svakog trenutka može izbiti rat”.

U jednom od izvještaja iz SAO Krajine, novinari “Pobjede” tvrde: “Srpska autonomna oblast Krajina je u blokadi. Više hiljada hrvatskih redarstvenika nalazi se na domak Knina, Benkovca, Obrovca i još nekih mjesta u Hrvatskoj”. Ista rečenica u podnaslovu njihovog teksta glasi: “Redarstvenici opkolili Knin...”, dok je naslov teksta “Srbi u blokadi”. Nakon nekoliko uvodnih rečenica, kojima se čitateljstvu dramatično saopštava da je Knin, zajedno sa Benkovcem, Obrovcom i još nekim (nebitnim) srpskim mjestima opkoljen (!), novinari “Pobjede” prezentiraju neviđeno sveznanje: “Saznali smo da su redarstvenici sa puteva premješteni u ovdasnje luksuzne hotele i da vjerovatno tamo očekuju nove naredbe hrvatskog vrhovništva”. Dakle, redarstvenici koji “opkoljavaju” Knin i ostale srpske gradove razišli su se po “luksuznim hotelima” (!), a novinari “Pobjede” pretpostavljaju da će im preko recepcije biti poslate nove naredbe vrhovništva. Novinari “Pobjede” saznaju i da se u prvim hrvatskim borbenim linijama nalaze Šiptari, te da su Hrvati u Kninu naoružani najsavremenijim oružjem: “Krajinu, to je sigurno, očekuje još jedna noć bez sna. No, ovi ljudi su odavno navikli da spavaju na jedno oko, a poslije krvavog katoličkog Uskrsa, ovdje su spremni na najgore. Sasvim je sigurno, a to smo čuli i od čelnika SUP-a Krajine, da Hrvati u Kninu i u nekim drugim mjestima Srpske krajine posjeduju najsavremenije naoružanje.” I na kraju, “antologijski” dio ovog teksta koji svjedoči o novinarskom “umijeću” dvojice “Pobjedinih” izvještača iz Krajine: “Što se novih informacija iz Krajine tiče, valja pomenuti sjednicu Skupštine opštine Benkovac. Tamo su poslanici upoznati sa mogućnošću skorog napada hrvatskih redarstvenika. Inače, u ovom gradu sinoć su odjeknule dvije eksplozije. Demolirana su dva kafića čiji su vlasnici Hrvati, a neko je zapalio magacine “Agroprodukta” koji je prčinio veliku štetu. Eksplozije, dakle, odjekuju i u Benkovcu. Sinoć su se dogodile i dvije u Kninu, a u ovim vanrednim situacijama

4.

sve je teže utvrditi ko su podmetači. Sve u svemu, svakog trenutka može izbiti rat.”⁸

Izvještavajući iz Knina o zbivanjima u Krajini, novinari “Pobjede” su saopštili i nekoliko “provjerenih” informacija. U izvještaju od 3. aprila oni prenose riječi Milana Martića, sekretara SUP-a Krajine da je u Kninu prijavljeno oko 30.000 dobrovoljaca.⁹ Međutim, u izvještaju iz Knina od 4. aprila oni opet citiraju sekretara Martića koji sada kaže da je u SUP-u Knina registrovano oko 50.000 dobrovoljaca!¹⁰ U ovom izvještaju od 5. aprila oni sasvim nenamjerno demantuju i svoju tvrdnju da se Knin i još neka srpska mjesta nalaze u okruženju, tvrdeći sada da te dezinformacije “neko vješto plasira”: “Mještane Gračanice uznemiravaju informacije, bolje reći dezinformacije koje neko vješto plasira o približavanju redarstvenika. Slično stanje je i u Benkovcu i u Obrovcu jer neki očevici tvrde da su, ipak, redarstvenici nadomak ovih gradova.” Eto kako se ovi izvještači elegantno “oslobađaju” informacija koje su dan ranije bombastično saopštili. Dan ranije oni su sve znali i vidjeli, a sada to “neko” vješto plasira, a neki nepoznati očevici “ipak” tvrde.

Izvještavajući iz Knina, novinari “Pobjede” su zabilježili i gotovo nevjerovatnu priču jednog ranjenog rezerviste “koji tvrdi da je jedan od starješina MUP-a Hrvatske izdao komandu kao i ustaše 1941.godine” : “Vidio sam kroz maglu žuto-crvene zrake. Odjednom, kao da me nešto ubolo u prst ruke. Zaključio sam da je to neka vrsta lasera. Puška mi je iz ruke odletjela dvatри metra. Da je to bio metak vjerovatno bi mi prst otkinuo. No, evo ljekari kninske bolnice čine sve što mogu. Nakon mog ranjavanja, kolege iz moje blizine otvorile su vatru i nastavile povlačenje. K nama je krenula grupa od 20 redarstvenika. Bila je to više nego žestoka bitka. Jedan od njihovih komandira sa prvog oklopnog vozila redarstvenika izdao je naređenje: Ne pucajte - koljite ih...” Priča ovog “teškog ranjenika”, koji ranjeni prst liječi u kninskoj bolnici, a ljekari zbog tako teške

⁸ “Pobjeda”, br. 9101, 04.04.1991, “Srbi u blokadi” (V.Radusinović/M.Labović), str. 3.

⁹ Isto, str. 3.

¹⁰ “Pobjeda”, br. 9102, 05.04.1991, “Strpljenje na izmaku” (M.Labović/V.Radusinović), str. 3.

5.

povrede požrtvovano “čine sve što mogu”, data je u posebnom okviru, sa ilustrativnim naslovom - “Ne pucajte-koljite”. Ona, čini nam se, ponajbolje pokazuje da stupidnosti na stranicama “Pobjede” ničim nijesu bile ograničavane. Imamo, dakle, priču o vojniku koji vjeruje da je ranjen laserom (i to nekim nesavršenim laserom koji promašuje glavu - a pogađa prst !), i njegova priča se objavljuje bez ikakve rezerve, kao da je u pitanju Miroslav Lazanski. Njegova priča svjedoči i da Hrvati imaju veoma “neobične” oficire koji komanduju svojim vojnicima da napuste oklopna vozila i da prestanu pucati, kako bi noževima pojurili naoružane Srbe. Jer, kako drugačije shvatiti poklič hrvatskog oficira: “Ne pucajte - koljite ih”.¹¹ Kad smo već kod ubijanja, novinari “Pobjede” saopštavaju zvaničnu informaciju da je u dosadašnjim sukobima poginuo jedan Srbin.¹² Naravno, oni tu informaciju nijesu ni na koji način istakli, budući da se ona nije ukalapala u njihovu priču o “krvoproliću na Uskrs” i “opkoljenom” Kninu. Za priču koju su oni željeli da ispričaju jedna je žrtva bila nedovoljna.

Bez obzira koliko današnjem čitaocu sadržaj ovih tekstova izgledao nevjerovatan, na momente neozbiljan i nelogičan, treba reći da su u to vrijeme ovi tekstovi primani veoma ozbiljno. Priče o opkoljavanju, klanju na Uskrs, laserima u hrvatskim rukama, miniranju hrvatskih kafića u Kninu od strane nepoznatih počinioca i sl. djelovale su veoma ubjedljivo, budući da su one odgovarale jednom profilu svijesti koji je u Crnoj Gori postojao, profilu koji je i “Pobjeda” sistematski podržavala i “dograđivala”. Naravno, u svemu tome ne može se sporiti ni uticaj određenih istorijskih trauma koje su posljedica stradanja srpskog naroda u Drugom svjetskom ratu, posljedica Jasenovca i, uopšte, genocida koji je izvršen nad srpskim narodom u Hrvatskoj 1941-1945. Razumljiv je zato strah kod Srba u Krajini i zabrinutost kod njihovih sunarodnika izvan Hrvatske, ali nije i ne može biti razumljiv način izvještavanja “Pobjedinih” novinara iz Knina. U želji da “podgriju” situaciju, oni su iznosili razne neistine, pa i nebuloze, koje su iz navedenih razloga u većini slučajeva veoma

¹¹ Isto, str. 3.

¹² Isto, str. 3.

6.

emotivno bile doživljavane. Naravno, drugo je pitanje kakva je svijest onih koji lako mogu povjerovati u ovakve priče, i kakve su namjere onih koji ovakve novinarske nebuloze bez rezerve objavljuju.

Sva ova zbivanja u Krajini praćena su i komentarom u kojemu se, između ostalog, upućuje na “tajne veze” između dva važna Hrvata - Tuđmana i Anta Markovića, sa jasnom porukom da Hrvatima ne treba vjerovati kada je u pitanju Jugoslavija:

“Nakon Petrinje i Pakraca, dogodile su se Plitvice. Na redu je neko četvrti, peti, šesti... Ko jednom u krv ugazi, reklo bi se, povratka mu nema. A vrhovnik (ili poglavnik - svejedno) Tuđman je održao, prije nekoliko dana dato, obećanje da će u Kninskoj Krajini zvesti hrvatski pravni poredak. Drugim riječima, da će je pokoriti, odnosno osloboditi od srpskog naroda koji ne traži ni manje ni više nego što mu, još djelimično važeći, jugoslovenski Ustav garantuje... I napokon, može li opstati i jedna vlada na svijetu, kojoj u zemlji bijesne nemiri sa svim obilježjima građanskog rata, a da se ponaša - kao da ništa nije bilo ? Hoće li doći vrijeme da i gospodin Marković, “čuvani trener bez i jedne dobijene utakmice”, umjesto zagonetnog osmijeha, položi račun ?! Jer, u ovom kontekstu treba posmatrati i najnovije događaje na Plitvicama. Naime, ministar unutrašnjih djela Hrvatske, Boljkovac, tvrdi da je, svo vrijeme, bio u kontaktu sa saveznim premijerom i njegovim ministrom za unutrašnje poslove Petrom Gračaninom. Iz Hrvatske tvrde da su, o svemu, obavijestili i komandu Pete armijske oblasti. Ako je zaista tako, šta su, čitavi dan i noć, činili premijer i njegov ministar ?! Zašto su jedinice Jugoslovenske narodne armije na već okrvavljeno poprište obračuna specijalaca i naroda stigle nekoliko sati kasnije ? Može li goloruki narod Krajine i ubuduće vjerovati saveznom vrhu, pa i Jugoslovenskoj narodnoj armiji koja obično zakasni, a kad stigne, uspjeva samo da održi zatečeno stanje ? Ispada tako da se danas jedino može, i to bez ostatka, vjerovati gospodinu Tuđmanu. Obećanja revnosno ispunjava. Koliko mu u svemu tome pomaže gospodin Marković, još se ne zna. U svježem sjećanju je njegov odveć srdačni, bratski, zagrljaj sa ministrom policije Boljkovcem. Zašto se premijer ne vrati u svoju “lijepu našu”, ako ga

već toliko vole ? Možda još nije obavio sav predviđeni posao u Beogradu ?!”¹³

Kao što je to i uobičajeno, “Pobjeda” je prenijela i različita reagovanja povodom sukoba na Plitvicama. Tako su svoje izjave povodom situacije u Hrvatskoj dali i neki od čelnika crnogorske vlasti i opozicije. Predsjednik Skupštine Crne Gore, dr Risto Vukčević, podržava demokratski rasplet jugoslovenske krize i zalaže se za to da Srbi u Krajini imaju sva nacionalna prava. Vjeru u razum i demokratski rasplet postojeće krize iskazuje i Svetozar Marović, član Predsjedništva Crne Gore, koji uz napomenu da nasilje donosi zlo, poručuje: “Od neprocjenjive je važnosti da svaki građanin, svaka partija, republički i savezni državni organi razumiju svoju dužnost i obavezu u ovom vremenu, a to je da nijedan građanin i nijedan narod ne mogu biti prisiljeni na ono što je suprotno njegovim istorijskim i etničkim zahtjevima, pravnim i demokratskim vrijednostima savremenih društava.”¹⁴

“Isto to, samo malo drukčije”, kako bi rekao Vuk St. Karadžić, odnosno, jednostavnije, razumljivije i mnogo direktnije, poručuje i predstavnik Narodne stranke: “Klub poslanika Narodne stranke sa zabrinutošću prati događaje u Krajini i izjavljuje svoje nezadovoljstvo na način kako hrvatsko vrhovništvo rješava taj problem. HDZ je u predizbornoj kampanji često puta i kasnije u izjavama iznijela da je demokratska stranka, pa je po tim principima i započela proces za priznavanje prava hrvatskom narodu, među kojima i prava na samoopredjeljenje do otcjepljenja. Međutim ta ista HDZ, kad je u pitanju srpski narod iz Krajine, ne priznaje to isto pravo, već ih naziva kojekakvim pogrđnim imenima, i primjenjuje najgrublju silu da ih onemogući da svoje pravo ostvare. Iznenađeni smo da demokratski svijet ne prihvata ovu istinu i podržava primjenu grube sile za ometanje demokratskih poteza srpskog naroda...”¹⁵

¹³ Isto, “Tuđman od riječi” (M.Vico), str. 3.

¹⁴ “Pobjeda”, br. 9100, 03.04.1991, str. 6.

¹⁵ Isto, str. 6.

Upotrebu sile osudio je i predstavnik Stranke demokratske akcije u Skupštini Crne Gore, Harun Hadžić, koji je poručio da je za “dijalog i samo za dijalog”. A o konkretnom slučaju, dakle o sukobu na Plitvicama, misli sljedeće: “U konkretnom slučaju smastram da se radi o naručenom otcjepljenju, koje mogu prihvatiti samo marionete i oni koji svoj narod olako uvlače u veliki rizik i neizvjesnost. To je neprincipijelna politika koju osuđujem...”¹⁶

Izuzev ovog Hadžićevog “jeretičkog” razmišljanja, u “Pobjedi” su veoma rijetko dobijali prostor oni koji o ovom problemu misle suprotno zvaničnom, “patriotskom” kursu. “Nepatriotski” stavovi opozicionih predstavnika objavljeni su jedino kada su izgovoreni za skupštinskom govornicom ili na konferenciji za štampu, što je, jednostavno, bila zakonska obaveza ovog glasila. Stvarao se tako utisak da u Crnoj Gori izuzev “šačice separatista” (uglavnom Liberala), svi isto misle. Kao dokaz kako, po mjerilima “Pobjede”, treba da razmišlja “običan građanin”, oličenje poštenja i patriotizma, može da posluži jedno pismo, objavljeno u vrijeme ovih sukoba: “... Svaki narod ima pravo da sam odluči o svom osamostaljenju do otcjepljenja, ali nijedan narod nema pravo da otcjepljuje silom drugi narod i da tim otcjepljenjem ugrožava opstanak šire društvene zajednice. Pogotovo ne, kada njegovi interesi nijesu ugroženi već on to čini namjerno da bi druge ugrozio. Ako srpski narod ima pravo na ujedinjenje, zašto Hrvati to pravo sebi pripisuju, a Srbima osporavaju ?!... Otkud Ante Marković ponovo u ulozi spasitelja Jugoslavije, a i magarcu je jasno da on sprovodi politiku MMF-a, MB-a i multinacionalnih kompanija kojima je stalo do profita na račun sirovinskih, energetskih i radnih potencijala Jugoslavije. To se bez restauracije kapitalizma u Jugoslaviji ne može ostvariti. Oni to javno zahtijevaju. Pod tim uslovima daju kredite. Pod njihovom kontrolom se krediti namjenjuju. Pod njihovom kontrolom su sprovedeni izbori. Nametnuli su nam kolonijalne uslove. Marković je treći Hrvat, predsjednik vlade, poslije Titove smrti, koji je došao da sprovede politiku kolonizatora u našoj zemlji. Teško ovom narodu i ovoj zemlji

¹⁶ Isto, str. 6.

dok budu imali takve “spasitelje”...Svako umrtvljivanje otpora, , zataškavanje opasnosti, omalovažavanje neprijateljske djelatnosti i svako ograničavanje otpora je neprijateljska djelatnost. Bez odlučne borbe sa njima, nema izlaska iz krize, nema sreće ni pobjede.”¹⁷

Pored ovih aktuelnih tekstova, u “Pobjedi” su nastavili i sa objavljivanjem tekstova koji treba da učvrste onu “pravu” istorijsku svijest kod građana Crne Gore. Tako u prvom aprilskom broju jedan čitalac podsjeća: “Kralj Nikola u “Govorima” kaže: “U našoj Crnoj Gori dobro znate, od davnina žive najbolji Srbi i Jugosloveni”. Teorija o navodnoj autokefalnoj crnogorskoj crkvi je obična prazna priča... Srpski pravoslavni manastir cetinjski se oduvijek tako zvao. Jasno je zašto smeta pečat cetinjskog manastira, jer to smeta hiljadugodišnjoj osvajačkoj politici Vatikana na ove strane... Hrvatska nacionalistička misao je izgradila fanatizovanu mržnju prema svemu što je srpsko. Srbima u Krajini se sprema naoštren kolac. Stara ideja Vatikana da se pokatoliče Srbi, a prije svega najodvažniji Crnogorci, opet javno živi i , kao i do sada, neće birati sredstva. Šapat koji se čuje na Kaptolu prenosi se u Bar, a istog dana prima ga Liberalni savez na Cetinju. Na mržnji i zločinu su sve dobili, pa se tim načinom nadaju da će Crnu Goru staviti pod svoje “vrhovništvo”. Nedavni “Dani Liberalnog saveza” održani na Cetinju pokazuju istovjetnost metoda svršenog čina, koji traže njihove gazde. Tamo su se čuli laž i mržnja prema srpskom pojmu i biću...”¹⁸ Slučajno ili ne, ovo pismo, u kojemu se opozicioni Liberalni savez proglašava saveznikom Hrvatske i Vatikana, objavljeno je uporedo sa izvještajem iz Krajine (“Krvoprolie na Uskrs”).

“Pobjeda” u istom broju objavljuje i jedno pismo upućeno Miroslavu Krleži “koje u mnogome razotkriva svu dvoličnost ovog našeg cijenjenog književnika, ali i velikog srbomrscu”.¹⁹ Pored pisma koje svjedoči o Krležinoj mržnji prema Srbima, objavljen je i posljednji nastavak teksta J.Plamenca “Kako su Crnogocima kidani

¹⁷ “Pobjeda”, br. 9099, 02.04.1991, “Svima kojima je Jugoslavija dom” (V.Šćepanović), str. 2.

¹⁸ “Pobjeda”, br. 9098, 01.04.1991, “Rane i neistine bole” (M.Kovačević), str. 2.

¹⁹ Isto, “Dva lika jednog književnika” (M.Labović/V.Radusinović), str. 6.

srpski korijeni (Pred popis stanovništva)". I u ovom tekstu se otkriva dio antisrpske zavjere, a ovoga puta je kao "nosilac posla" označen drugi poznati Hrvat - Josip Broz, koji je među Srbima formirao dvije nove nacije, od kojih je jedna crnogorska. Da se ta vještačka tvorevina ne bi i dalje održavala, autor, uz malo objašnjenje, poručuje Crnogorcima da se na predstojećem popisu izjasne kao Srbi: "Srpstvo mora da se brani da ne bi nestalo, da srpska djeca ne ostanu bez imena i nacionalnog nasljeđa (kao što se dogodilo onim Srbima koji su primili islam). Jer, srpstvo je opasno ugroženo i ne samo otkidanjem dvije nacije od njega. Prije samo 150 godina Srba je bilo šest i po puta više nego Hrvata. Danas ih nije ni duplo više. A poznato je, Hrvati imaju manji natalitet od Srba. Jedan od načina (administrativni) spašavanja srpstva je i pravilno izjašnjavanje na predstojećem popisu. Dolje potpisani se do sada nacionalno izjašnjavao kao Crnogorac. Od danas je i administrativno ono što su mu i preci, i po muškoj i po ženskoj liniji - Srbin. Mnogo je poštenije čovjeku kada grešku spozna da je prizna i ispravi nego da iz bilo kojeg razloga ćuti i - ponovi je!"²⁰ Naravno, nije suvišno napomenuti da je istog dana kada je objavljen ovaj tekst, u Crnoj Gori počeo popis stanovništva.

U nekoliko narednih dana objavljena je u tri nastavka i studija historičara N.Rakočevića o nacionalnom programu Crnogorske narodne skupštine 1906-1914.godine. Navodimo naslove tekstova i izvode koji su dati u podnaslovu: "Sa Srbijom i Rusijom (naslov)/ Narodno predstavništvo želi da između dvije srpske slobodne zemlje - Crne Gore i Srbije - bude potpuna solidarnost./ Vjera u nepokolebljivu naklonost Rusije./ Na krunisanju kralja Nikole: "da se klasičnoj srpskoj zemlji kojom ti vladaš, povрати njeno staro kraljevsko dostojanstvo."/ Kralj Nikola Crnu Goru naziva kraljevinom u "Srpskom Primorju" i smatra da će ona biti "jemstvo za opstanak i bolju budućnost Srpskog Plemena." (1)²¹ // Zagrljeni Lovćen i Avala (naslov)/ Program rada Vlade temeljio se na saradnji sa Srbijom i

²⁰ Isto, str. 7.

²¹ "Pobjeda", br. 9099, 02.04.1991, str. 7.

zalagao za jugoslovensku solidarnost i zajednicu. / Ispunjen vjekovni narodni san: Crna Gora se teritorijalno dodiruje sa Srbijom./ Janko Vukotić povodom objave rata Srbiji od strane Austro-Ugarske: “Naš narod u obije srpske kraljevine odmah je shvatio svu opasnost.”/ Janko Tošković:”Ili drugo Kosovo, ili srpsko ujedinjenje.” (2) ²²// Jedinstvo srpskih kraljevina (naslov)/ Nezavisnost Srbije ugrožena od Austrije, i naša je ugrožena nezavisnost - dr Filip Dobrečić./ “Obije srpske kraljevine sada jedno i crnogorski narod izvršice svoju dužnost” - dr Sekule Drljević/ Kralj Nikola poziva Crnogorce “u sveti rat za slobodu Srpstva i Jugoslovenstva”, 6. avgusta 1914. godine protiv Austro-Ugarske. (3)” ²³

U skladu sa svojim prepoznatljivim stavom prema “nacionalnoj problematici” u Crnoj Gori, “Pobjeda” je početkom aprila objavila pismo izvjesnog Zorana Miloševića iz Dobrote (Kotor) koji se pridružuje objavljenom zahtjevu D.Petrovića za osnivanjem autokefalne rimokatoličke crkve. Njegovo pismo naslovljeno je “Da znamo naš korijen”, i u njemu se veoma opširno pokušava elaborirati teza da su svi katolici u Boki Kotorskoj, Budvi i Baru - Srbi : “...Još je Simeon Nemanja okrenuo brod svoga carstva i naroda prema Istoku - Vizantiji. I, eto, od njegovog doba pa sve do danas, Rim ne prestaje da na sve moguće načine prevari i polatini - porimi pravoslavni srpski narod koji ovdje živi. Da polatini i porimi njihovu kulturu, koja je, od kada smo naselili ove prostore, pa i ranije, bila istočna , bila Pravoslavna. Počelo je to još u 15. vijeku, davne 1452.godine kada je Venecija (Mlečići) zavladao ovim prostorima. Tako je, prvo što je uradila, srušila prevlački manastir Svetih Arhangela i otrovala (ubila) 72 kaluđera koji su se u toj svetinji bogu molili za svoj narod...Kada je uništena i ugašena Prevlaka, ta naša svetinja i svetilja, onda je počelo sistematsko pokatoličavanje - porimljavanje srpskog naroda na ovim prostorima. Postoje stotine i stotine prezimena koja su i danas rimokatolička, a nekada su bila pravoslavna. Nabrojaću neka od njih. U Kotoru ih je zaista mnogo - Petrovići koji su potomci svetog Petra i

²² “Pobjeda”, br. 9100, 03.04.1991, str. 7.

²³ “Pobjeda”, br. 9101, 04.04.1991, str. 9.

Njegoša, a koje je prognao knjaz Danilo. Danas su svi do jednoga rimokatolici, iako najveći broj njih i danas zna koja im je slava, nalažu badnjake i znaju da su Njegoševi potomci. Miloševići koji su porijeklom iz Njegoša sa Bukovice, takođe su promijenili vjeru, iako se i do danas neki od njih sahranjuju u crnogorskoj nošnji, nošnji svojih predaka ili barem sa crnogorskom kapom na glavi. Tu su i Grgurevići koji su porijekom iz Bjelopavlića...” Autor, naravno, nastavlja sa navođenjem prezimena pokatoličenih Srba iz Crne Gore, tvrdeći na jednom mjestu da je od davnina poznata činjenica da je “poturica gori od Turčina”. Na kraju pisma on poručuje: “Kada se pogleda sastav rimokatoličkog stanovništva na ovim prostorima, vidi se da je ovaj sadašnji u najvećem broju 95 odsto srpsko-pravoslavnog porijekla. Čine ga, naime, pokatoličeni-porimljeni pravoslavni Srbi. Te ljude naikrenije pozivam, ako imaju hrabrosti i osjećaja za istinu, da se vrate u vjeru svojih otaca. A ako im hrabrost nedostaje, onda da je smognu da se pozovu na specifičnost svoga porijekla i istorijsku samostalnost Barske nadbiskupije i da, cijeneći svoj ponos i istorijsku vječnu istinu, koju ako ljudi i zaborave ona ostaje zapisana u Vječnom Božjem Pamćenju, izraze svoju samobitnost i svoje dostojanstvo u osamostaljivanju autokefalne rimokatoličke crnogorske crkve.”²⁴

Očito da je ovo pismo nečiji pokušaj da se “uzvrati udarac” pobornicima crnogorske autokefalne crkve, ali i pokušaj da se isprovociraju pripadnici jedne od konfesija koja postoji u Crnoj Gori. Naravno, sve se ovo radi u vrijeme kada srpsko-hrvatski sukob dobija na intenzitetu i kada se “nacionalno osvješćivanje” u Crnoj Gori sprovodi putem određenih institucija. Zanimljivo da je ovo drugi poziv stanovnicima Crne Gore, upućen preko stranica “Pobjede” tokom aprila, da se “pravilno” nacionalno izjašnjavaju. Prvi je uputio novinar J. Plamenac u završetku svog članka o rasrbljavanju Crnogoraca, tražeći od pravoslavnih Crnogoraca da se izjašnjavaju kao Srbi. Ovaj drugi, upućen je Crnogorcima-katolicima. Sve to svjedoči da je duh “Badnje večeri” i te kako bio prisutan u redakciji “Pobjede”. Prisustvo tog duha ukazuje nam na profil moralnih i

²⁴ “Pobjeda”, br. 9013, 06.04.1991, “Da znamo naš korijen” (Z.Milošević), str. 2.

političkih nazora nekih njenih članova, odnosno, na prisustvo vizije o etnički “čistoj” Crnoj Gori. To je Crna Gora koju su neki od njih na ovakav način zagovarali, što od političkih ljudi iz partije na vlasti, koji su apsolutno kontrolisali personalni sastav redakcije i koncepciju lista, nije bilo ni na koji način sankcionisano - niti smjenjivanjem određenih ljudi iz redakcije, niti sugestijom da se članci ovakvog tipa ubuduće ne objavljuju. A o tome da li je ovo pismo napisao Z.Milošević, Srbin-katolik iz Dobrote ili “neko” drugi, neka svako od čitalalaca prosudi sam za sebe.

U istom broju “Pobjede” objavljen je i faksimil telegrama Luke Martinovića iz Bara, naslovljenog na dežurnog urednika: “Povodom nekih diskusija na posljednjem zasijedanju Skupštine Republike Crne Gore predlažem Vladi Crne Gore da prilikom primjene principa reciprociteta u odnosu na legalni prebjeg naših državljana iz Albanije, taj princip primjeni prema sto posto Crnogorcima i da ih naseli sve na područje Vrake, čime bi se omogućio uspješan razvoj Velike Albanije.”²⁵

Prirodno je da pristalice “Badnje večeri” i obračuna sa “zlom domaćim”, nijesu mogli a da ne objave ovaj neozbiljni telegram o “humanom preseljenju” političkih neistomišljenika i “izdajnika” nacije, budući da on, očito, odgovara i njihovim političkim nazorima. Jednostavno, oni su dali prostor svom istomišljeniku i objavili ono što se u tom trenutku smatralo politički korisnim. Takva funkcija ovog, i drugih sličnih pisama, teško da se može sporiti. Naravno, nije problem što neko ovakve stvari piše i predlaže, već je problem u tome što ovakve provokacije i neozbiljnosti neko objavljuje. Karakter i nivo onoga što se objavljuje govori o samom karakteru vladajuće politike, karakteru njene ideologije i o nivou političke kulture njenih protagonista. Za analizu takve vrste “Pobjeda” je za istraživača nezaobilazni izvor.

Dobar primjer kako se “Pobjeda” odnosila prema nekim opozicionim prvacima u namjeri da ih politički, pa i moralno

²⁵ Isto, str, 2.

diskredituje, jeste i onaj kada je objavljena vijest da je Slavko Perović (LSCG) zajedno sa pjesnikom Jevremom Brkovićem i još nekim “100 % Crnogorcima” otputovao za Zagreb specijalnim avionom predsjednika Hrvatske: “U petak 5. marta, oko 6.30 časova na titogradski aerodrom sletio je, saznaje se, specijalni avion iz Zagreba (iz sastava buduće zračne flote Hrvatske ?) i prihvatio Jevrema Brkovića, Slavka Perovića i još neke putnike. Negdje poslije sedam sati, avion se uputio ka glavnom gradu “najdemokratskije države na svijetu”. Kako su putnici aviona nadlijetajući Plitvice, komentarisali tamošnje prolivanje krvi, ne zna se, ali su iste večeri na ekranu Hrvatske televizije - jedna pored druge, bile slavna crnogorska zastava, proslavljena na Vučjem dolu i drugim bojištima i hrvatska šahovnica. Ispod ovih zastava neki od putnika aviona upoznali su gledaoce da su oni najveći Crnogorci, a da su svi ostali Crnogorci izdajnici Crne Gore - Srbi. Iz glavnog grada Hrvatske pomenuti putnici vratili su se u subotu 6. aprila poslije podne, ponovo specijalnim Tuđmanovim avionom.”²⁶

Dan kasnije reagovao je Slavko Perović tvrdeći da je u pitanju bio iznajmljeni avion, te da niko od njih nije izjavio da su Srbi izdajnici Crne Gore.²⁷ Naravno, na to njegovo reagovanje odmah su odgovorili novinari koji su i objavili vijest o Tuđmanovom avionu: “Nije prvi put da gospodin Slavko Perović poslanik Skupštine Crne Gore reaguje na tekstove, kako voli da kaže “nenarodne” “Pobjede”. Posljednje njegovo reagovanje ustremljeno je na prije dva dana objavljeni “Pobjedin” tekst pod naslovom “Tuđmanov avion za Jevrema i Slavka”. On priznaje da je na antisrpsku, odnosno anticrnogorsku sesiju u Zagrebu (anticrnogorsku, ako ne računamo “plus Crnogorce”) sa svojim istomišljenicima letio “iznajmljenim avionom”. Čijim ? Jednim iz zrakoplova iz hrvatske eskadrile, u svakom slučaju. A u Hrvatskoj je, zna se, sve Tuđmanovo. Ali, nije problem samo u tome čiji je “iznajmljeni” avion. Mnogo bitnije je ovo: šta je Perović, sa još nekim “putnicima” toga zrakoplova, govorio u Zagrebu, pa još i pred televizijskim kamerama. Molimo zato učesnike tamošnje tribine iz Crne Gore da nam dostave stenogram: “Pobjeda” će ga veoma rado objaviti. I u nastavcima. U reagovanju se, dalje, kaže da “susreti tipa zagrebačkog doprinose slabljenju totalitarnih režima u Srbiji i Hrvatskoj

²⁶ “Pobjeda”, br. 9106, 09.04.1991, “Tuđmanov avion za Jevrema i Slavka (Najnovije putovanje “plus” Crnogoraca)” (V.R./M.L.), str. 4.

²⁷ “Pobjeda”, br. 9107, 10.04.1991, “U iznajmljenom avionu”, str. 4

koji suštinski doprinose zavađanju jugoslovenskih naroda”. U doprinosu gospodina Perovića ne sumnjamo, ali neshvatljivo je nešto drugo: “Demokrate” iz Zagreba “crnogorskim intelektualcima” šalju iznajmljeni avion da bi rušili njihov “totalitarni režim” !? Još je neshvatljivije da su “crnogorski intelektualci”, ubjedljivosti i bratskog zagrljaja radi, ipak Tuđmanovim avionom, u Zagreb odnijeli slavnu crnogorsku zastavu sa Vučjeg dola, jedno od najvećih crnogorskih (ne zaboravimo: i srpskih !) znamenja naroda koji su, tobože, predstavljali. Ima li veće tragedije za jedan narod, za njegovu istoriju i budućnost, od “prisajedinjenja” njegove slavne zastave hrvatskoj “šahovnici” ?! O tome je, dakle, riječ, gospodine. Objasnite, molimo vas, to narodu, a ne “Pobjedi”²⁸.

Da ne bi čekali na Perovićevo objašnjenje, novinari “Pobjede” su sutradan saopšili nove podatke o avionu kojim su S.Perović i ostali letjeli za Zagreb. Prema njihovim saznanjima avion, marke “cesna”, vlasništvo je hrvatske vazduhoplovne agencije “Zagal Kroal”, i na “repu” ima jugoslovensku zastavu. Avion je u sastavu flote Republike Hrvatske, odnosno, kako se navodi, Tuđmanove flote “Kroal”. Da li je “Zagal Kroal” državna ili privatna, tj. lična Tuđmanova kompanija, ovdje nije precizirano. No, naslov teksta glasi: “Avion Republike Hrvatske”, dok se u podnaslovu kaže: “U zrakoplovu na putu u Zagreb bili biskup don Branko Zbutega i jedna časna sestra”²⁹.

Jasno je da su tekstovi ovakve vrste trebalo da stvore negativno raspoloženje prema pripadnicima ideje o suverenoj Crnoj Gori, kao i da ih moralno diskredituju. U vrijeme srpsko-hrvatskih sukoba i naraslih nacionalnih tenzija u samoj Crnoj Gori, ovo je bio i veoma jednostavan način da se politički protivnici prikažu kao izdajnici. Odlazak u Zagreb hrvatskim avionom u ovakvim

²⁸ “Pobjeda”, br. 9108, 11.04.1991, “Na Tuđmanovim krilima”(V.Radusinović/M.Labović), str. 4.

²⁹ “Pobjeda”, br. 9109.12.04.1991, “Avion Republike Hrvatske”(M.Labović/V.Radusinović), str. 3.

okolnostima, bez obzira ko je stvarni vlasnik aviona, ko je platio troškove prevoza i ko je narečene Crnogorce pozvao u goste, za većinu ljudi u Crnoj Gori bio je dovoljan dokaz da je neko izdajnik “svoga naroda”. Jednostavno, to se smatralo kao saradnja sa “ustašama”, koje sada, po drugi put u XX vijeku ubijaju po Plitvicama. Kao što možemo vidjeti, i novinari “Pobjede” su to doživjeli na isti način. Priliku da i na ovaj način, indirektno, politički diskvalifikuju procrnogorsku opciju i njene pristalice, oni nijesu propustili. Ne ulazeći u to da li su putnici spomenutog aviona izdajnici ili ne, način na koji su ovi novinari pisali o navedenom događaju jeste, bez sumnje, nekorektan, tračerski i zlonamjeran.

O tome kako je tih dana, neposredno prije ovih “patriotskih” lekcija opoziciji, crnogorska javnost bila obavještavana o situaciji u Hrvatskoj, dobar je primjer članak “Pobjedinih” reportera iz Krajine, naslovljen - “Napeto iščekivanje”. Iz članka se može zaključiti da rat samo što nije počeo: “... Današnji dan u Krajini je u znaku mobilizacije srpskog stanovništva, na jednoj, i dalja koncentracija hrvatskih redarstvenika, na drugoj strani. Novom zaoštavanju situacije doprinijele su i informacije iz Zadra, Šibenika i Splita o mobilizaciji hrvatskog pučanstva koje treba da krene u navodnu odbranu Hrvatske od Srba... Dok ovo javljamo, u Gračacu, odnosno, na prilazima ovom gradu, koncentrišu se snage MUP-a Hrvatske. Na drugoj strani, primjetni su pokreti jedinica JNA koje su u toku popodneva u nešto većem obimu primjećene i na nekim drugim mjestima za koje se pretpostavlja da bi mogla biti poprište sukoba između Srba i hrvatskih redarstvenika... Zbog opasnosti od zagađivanja izvora, danas su komunalne službe pozvale građane da na vrijeme obezbijede rezerve pijaće vode. Inače, u kninskom Medicinskom centru nastavljaju pripreme za prijem ranjenika iz očekujućeg sukoba Srba i pripadnika MUP-a...”³⁰

U istom broju “Pobjede”, na posljednjoj strani, isti reporteri iz Krajine javljaju - “Ponovo zbjegovi”: “Stanovnici SAO

³⁰ “Pobjeda”, br. 9103, 06.04.1991, “Napeto iščekivanje” (V.Radusinović/M.Labović), str. 3.

Krajina, prvenstveno Srbi, ni noćas neće spavati. Situacija na granicama sa Hrvatskom je izuzetno složena, pa se slobodno može reći da samo zahvaljujući povećanim snagama pripadnika JNA nema sukoba... Građani Krajine s nestrpljenjem očekuju nove vijesti sa talasa srpskog Radio Knina, koji iz časa u čas obavještava o najnovijim zbivanjima. U ovom momentu kako smo saznali na kninskoj željezničkoj stanici spremno je više vagona da žene, djecu i starce odveze van žarišta očekujućeg sukoba. Veliki broj žena i djece iz graničnih sela Krajine večeras je došlo u Knin u strahu od represalija hrvatskih redarstvenika...”³¹

I narednog dana reporteri “Pobjede” iz Krajine saopštili su alarmantne vijesti o tamošnjoj situaciji: “Stanovnici Kninske krajine žive ovih dana u stalnom strahu od upada hrvatskih redarstvenika. Sa prvim mrakom povlače se u svoje domove. Krajina je sinoć doživjela vjerovatno najdužu i najnespokojniju noć u posljednjih nekoliko mjeseci. Na prilaznim putevima ka srpskim mjestima ponovo su postavljene barikade. Srpsko stanovništvo koje je poštujući odluku Predsjedništva SFRJ nedavno vratilo oružje, već je zažalilo zbog toga. Iz časa u čas u SUP SAO Krajina stižu zahtjevi za dodjelu oružja uz proteste da se goloruki Srbi ne mogu braniti od, do zuba naoružanih redarstvenika...”³² Zanimljivo je primjetiti da se u čitavom ovom tekstu ni jednom riječju ne kaže zbog čega je Krajina doživjela svoju “najdužu noć”, iako je ovaj izvještaj naslovljen - “Noć duga kao vijek”. Takođe, navode se i neke kontradiktorne informacije koje čitaocima najprije sugerišu da su Srbi uplašeni i nezaštićeni (čim padne mrak zaključavaju se u kuće), a zatim hrabri i ratoborni (traže oružje i postavljaju barikade).

Prilike u Hrvatskoj navele su dva “Pobjedina” izvještača iz Krajine da se i u posebnom komentaru pozabave pitanjem: Da li Srbima u Hrvatskoj ponovo prijeti sudbina iz 1941.godine ? Takođe, oni su se osvrnuli i na neka aktuelna politička

³¹ Isto, “Ponovo zbjegovi” (V.R./M.L.), str. 20.

³² “Pobjeda”, br. 9104, 07.04.1991, “Noć duga kao vijek” (V.Radusinović/M.Labović), str. 4.

dešavanja, proistekla iz srpsko-hrvatskog spora na prostoru Krajine: “Srbi u Hrvatskoj su se izjasnili da više neće da žive kao građani drugog ili trećeg reda, iako im “najdemokratskija” država na svijetu - Tuđmanova Hrvatska - tobože nudi mir i blagostanje. Istina, Srbi da bi živjeli u tom “demokratskom” sistemu, trebalo bi da se odreknu porijekla, pravoslavlja, da zaborave sve golgote, jame i bezdane, jednom riječju da zaborave ko su, šta su, odakle su. A, ta cijena života “u blagostanju” kao što ovi ratni dani u SAO Krajini, možemo slobodno reći, pokazuju, nije primjerena narodu koji je vječito osuđen da se bori za slobodu, da brani sebe, ali, bogami, kako ova južnoslovenska istorija pokazuje i druge. Otuda nije ni čudo, kad se sav civilizovani svijet udružuje i razoružava, Srbi, tako reći, goloruki, ponovo imaju ucjenjene glave, ponovo doživljavaju slične, namjerne scenarije iz davnih godina ustaškog genocida, iz prvih dana rata. I nije slučajno što se srpskom Krajinom u Hrvatskoj sve više čuju priče da su Srbi u julskom ustanku prije svega ustali u borbu protiv ustaša...Zar bi danas Srbi iz Krajine morali da organizuju lovačke družine, s lovačkim oružjem, koje im je bilo potrebno za odbranu svog dostojanstva, dok se na drugoj strani, hrvatski redarstvenici i narod zore s najmodernijim oružjem uvezenim ko zna kojim kanalima i ko zna iz kojih zemalja. Ali hrvatsko vrhovništvo zaboravlja na činjenicu da boj ne bije svijetlo oružje, već boj bije srce u junaka ! Istorija, ili, što bi “braća Hrvati” rekli, “povijest”, pamti da je srpski vojnik u opanku prije stigao do Trsta negoli Hrvati. Takođe, pamti da su vojnici - Srbi iz okoline Knina u vrijeme tršćanske krize za samo šest sati sa područja Krajine stigli do Trsta, ali neće zaboraviti činjenicu da je generalu Štimcu, Hrvat, bilo potrebno osam sati da postavi “tampon zonu” između Hrvata i Srba na Plitvičkim jezerima... I dok se u ovim jugoslovenskim prostorima vode pregovori slični onima u Libanu, ili nekim drugim svjetskim ratištima, u Krajini su se odlučili na samo Srbima svojstven potez. Rekli su: Krajina je bila i ostaće srpska, i mi smo sastavni dio Srbije. Nema sumnje, ovaj iznuđeni potez Srba zbog ponašanja Hrvata je u ovom momentu politički i biće pretvoren u državnički čin. Naime, ovdje u Krajini niko više što se Srba tiče, ne haje za bojne pokliče sa Zapada. Srbi su spremni za rat, koji je možda počeo na Plitvicama, ali i te kako i na mirne, pa i ravnopravne

pregovore. Svu ovu situaciju u Krajini treba posmatrati kroz očajničke pokušaje vrhovnika Tuđmana da udovolji zahtjevima hrvatskog pučanstva, i tako spasi vrhovničku fotelju...”³³

Kao što se može zaključiti, u “Pobjedi” su rado objavljivali tekstove koji obiluju nacionalnom patetikom i dramatskim nabojem, bez obzira na očigledni manjak logike. Najprije se kaže da su Srbi goloruki, a zatim da su “Srbi spremni za rat”. Između te dvije tvrdnje, kaže se da imaju lovačko oružje i junačko srce, koje, za razliku od “svijetlog oružja”, i “boj bije”. Tadašnji čitaoci su vjerovatno imali teškoća dok utvrde kako su to Srbi spremni za rat, ako pored junačkog srca i po koje sačmarice nemaju ništa drugo, dok se Hrvati “zore s najmodernijim oružjem”. No, to je već omiljeni kontra-motiv ovih novinara, primjetan i u njihovim ostalim tekstovima: Srbi su ugroženi - Srbi su ratoborni. Najprije, dakle, malo sažaljenja, a zatim mnogo ponosa. To je ujedno i savremena ekspozicija epske tematike u kojoj se prepoznaje priča o “sirotinji raji” koja, kada za to dođe vrijeme, “razgoni Turke na buljuke”. Nacionalna patetika dostiže vrhunac kada se počne sa “istorijskim podsjećanjem” na srpske uspjehe. Najprije, tvrdnja da su Srbi iz Krajine u opancima stigli do Trsta, i to prije Hrvata, koji su izgleda uzalud nosili nešto moderniju obuću. Taj podvig Srba istorija pamti, tvrde autori komentara, skloni “nacionalnoj atletici”. I odmah nakon toga, novi dokaz srpskog elitizma i brzine - za šest sati stigli su do Trsta, u vrijeme poznate krize pedesetih godina ovoga vijeka. O tome da su tada ka Trstu išle jedinice Jugoslovenske armije, a ne odredi Srba- Krajišnika, autori ne vode mnogo računa. Važno je samo dokazati da su Srbi brži, tj. ratoborniji od Hrvata, da imaju junačko srce, koje će nadjačati hrvatsko “svijetlo oružje”. Naravno, njihovoj “istorijskoj logici” na kojoj je i zasnovan mit o “srpskoj brzini”, ne bi odgovaralo pitanje za koliko su vremena Slovenci iz Kopra došli do Trsta, dok bi ga svako interesovanje za vrijeme koje je bilo potrebno Srbima iz Leskovca da dođu do “ugroženog” Trsta, potpuno srušilo. Ništa manje nisu

³³ “Pobjeda”, br. 9105, 08.04.1991, “Namjerna slučajnost” (V.Radusinović/M.Labović), str. 3.

smiješne ni one konstatacije da su Srbi čvrsto odlučili da budu dio Srbije, dok su u isto vrijeme spremni “na mirne, pa i ravnopravne pregovore”. O čemu da pregovaraju sa Hrvatima, ako su već odlučili da su dio Srbije, autori nam nisu pojasnili.

U istom broju “Pobjede” objavljen je i izvještaj dvojice autora ovog komentara iz Krajine, gdje su se oni od početka sukoba nalazili kao specijalni izvještači. I što je posebno zanimljivo, u komentaru tvrde da su Srbi iz Krajine “goloruki”, ali spremni za rat, dok u ovom izvještaju tvrde da su Srbi i te kako naoružani. Oni, kako se navodi, proslavljaju Uskrs sa puškama o ramenu. Zatim slijede brojne kontradiktornosti i rečenice koje nemaju nikave logičke veze, već su prosto nabacane kao teze. Tako, “Pobjedini” izvještači tvrde da je situacija mirna, ali ipak vanredna; proslava Uskrsa protiče mirno, ali su oko ponoći napadnute srpske straže; vlasti Hrvatske nijesu dozvolile Srbima da na miru proslave Uskrs, ali su ga oni proslavili sa oružjem o ramenu; očekuje se upad hrvatskih snaga, ali “niko ne može da predvidi šta će se u Krajini desiti”; u pucnjavi niko nije povrijeđen, ali su zato straže pojačane (?!)... No, evo dijela njihovog izvještaja iz kojega možemo saznati da je sve u redu, ali i da ništa nije u redu: “Jedan od najvećih praznika pravoslavlja Uskrs protiče danas uglavnom mirno na ovom području. No, situacija je ipak vanredna, što se najbolje moglo vidjeti po sinoćnim ponoćnim molitvama i liturgijama u pravoslavnim crkvama, kojima je prisustvovalo neuobičajeno malo naroda. Razlog za to je višednevno iščekivanje na upad snaga MUP-a Hrvatske, koje, kao što je poznato već danima prave razne pokrete po graničnom području sa Krajinom i vrše veliki psihološki pritisak na srpski živalj. Noćas oko pola noći redarstvenici su otvorili rafalnu paljbu na srpske straže, a zatim se udaljili sa lica mjesta. U ovoj pucnjavi, kako smo danas obaviješteni u SUP-u Krajina, niko nije povrijeđen, ali su zato straže u drugim mjestima, čak i pred crkvama znatno pojačane. Tužno je, ali istinito, da eto, vlasti Hrvatske, koje se toliko zaklinju u vjeru i Hrista nijesu dozvolile Srbima da se i oni danas na miru pomole svevišnjem, pa su maltene ljudi sa oružjem dolazili pred svete pravoslavne oltare...Sinoć smo zvanično obaviješteni da je eksploziv na kuću Nikole Četnika iz Velike podmetnula grupa Hrvata, za kojima se traga... Što se tiče srpskog

življa u plitvičkim selima ono se i dalje naoružava, ali isključivo da se brani, znajući da jedinice JNA neće tu biti stalno prisutne...Sve ovo upućuje na zaključak da stvarno nema prognozeroa koji u ovom momentu (može) da predvidi šta će se u Krajini desiti...”³⁴

Vjerovatno nenamjerno, ono što reporteri “Pobjede” tvrde na četvrtoj strani, demantuje Tanjugova vijest na dvadesetoj strani istog broja ovoga lista: “Minule noći i danas na pravoslavni uskrs bilo je neobičajeno tiho, brojni novinari su predahnuli jer nije zabilježena ni jedna eksplozija niti su se igdje čuli puščani rafali.”³⁵ Dakle, kako tvrdi Tanjug, nije bilo rafala, ni eksplozija, a vlasti Hrvatske su, ipak, dozvolile Srbima “da se i oni danas na miru pomole Svevišnjem”. Da li su istinite ove Tanjugove informacije ili je situacija onakva kakvom je predstavljaju “Pobjedini” reporteri, za nas i nije toliko važno. Važno je to da je “Pobjeda” u istom broju objavila jednu lažnu i jednu tačnu informaciju o istoj stvari, što može svjedočiti i o profesionalnoj ozbiljnosti onih koji su u to vrijeme uređivali ovaj list.

Pored Krajine, i u Crnoj Gori je svečano proslavljen Uskrs, “najveći pravoslavni praznik” , kako se navodi u jednoj vijesti. Centralna proslava održana je, kako piše “Pobjeda”, “na istorijskom Knjaževcu kod Andrijevice”.³⁶ To je tog dana bila udarna vijest na prvoj strani “Pobjede”. Na trećoj strani opširniji izvještaj sa ove svetkovine, gdje se kaže da je “u prisustvu više hiljada građana i brojnih gostiju svečanu liturgiju služio vladika crnogorsko-primorski i skenderijski gospodin Amfilohije Radović. Uz učešće desetak istaknutih pjesnika, sa akademikom Matijom Bečkovićem, održana i duhovna akademija”.³⁷ Bio je to prvi uskrsnji sabor u Crnoj Gori nakon pet decenija.

³⁴ “Pobjeda”, br. 9105, 08.04.1991, “Miris tamjana i baruta” (M.Labović/V.Radusinović), str. 4.

³⁵ Isto, “Uskrs prošao mirno”, str. 20

³⁶ “Pobjeda”, br. 9105, 08.04.1991, “Proslavljen Uskrs”, str. 1.

³⁷ Isto, “Povratak tradiciji” (S.Fatić), str. 3.

Sve je to bio zgodan povod da se oglasi i jedan od najpoznatijih komentatora "Pobjede". U svom komentaru, objavljenom na "udarnoj", trećoj strani, on ponovno proslavljanje Uskrsa doživljava kao početak vraćanja Crne Gore i cjelokupnog srpskog naroda svom istorijskom i nacionalnom biću. Naravno, nisu izostale ni određene političke opservacije: "Na slavnoj pozornici najvećeg srpskog plemena, kako u svojoj besjedi reče naš poznati pjesnik Matija Bećković, pred andrijevačkom crkvom na Knjaževcu u čiji je temelj svoju sjenku ugradio potonji crnogorski kralj, ovogodišnja proslava najvećeg hrišćanskog praznika (Vaskrsnuća Hristovog) označila je ne samo vaskrsnuće roda Vasojevog, nego i cjelokupnog našeg naroda. Nakon pedesetogodišnje vladavine jedne religije koja je naša svetišta i božje bogomolje, manastire i hramove bila pretvorila u magaze i pojate (zna se već za koga i šta), pravoslavni hrišćani su, na ovim brdovitim i konfesionalno izdijeljenim crnogorskim prostorima po prvi put, slobodno, bez zazora i drhtanja, proslavili vaskrsnuće imena onoga koji nam je prvi sve oprostio i ostavio utješnu nadu kako naša stradanja nijesu bila uzaludna... Srpski rod koji je u svom obraćanju liku Gospodnjem znao toliko da prašta, jeste doista jevanđeoski narod. Narod koji je ne svojom krivicom samo za posljednjih pola vijeka prošao toliku Golgotu - jeste Gospodnji. Njegova ispružena ruka pomirenja o tome dovoljno svjedoči. I tu ruku niko nikad nebi smio da zaboravi. No, on je u isto vrijeme i jedan od najtragičnijih naroda Evrope (a možda i čitavog svijeta), narod koji gubeći vlastitu vjeru i vlastitu crkvu gubi i osjećanje sopstvenog identiteta i istorijskog postojanja, napose. Onima koji na ovim prostorima prozelitski mešetare, pokušavajući na svaki način da ovom narodu nametnu svoju vjeru, civilizaciju i kulturu, nije nepoznata ta činjenica. Ako hoćeš da uništiš jedan narod, prvo zabrani i uništi njegovu crkvu, kaže jedna stara poslovice. Tragično stradanje crnogorskog i srbijanskog življa u Albaniji, koji je gubljenjem vlastite crkve (njenom autokefalizacijom, dabome), pod protektoratom Svete stolice, najbolje govori o tragičnom iskušenju u koji je bio bačen vaskoliki jedan rod, podvrgnut pokršćavanju i gubljenju vlastite vjere. Ponovo preobraćanje u vjeru prađedovsku, koju su pred crkvom Svetog Đorđa, pod blagoslovom mitropolita crnogorsko-primorsko-skenderijskog Amfilohija, doživjeli oko 400

izbjeglica iz Albanije, najbolje govori o tome koliko je jedan narod bio zatomljen i kako se zatiranjem crkve vaticano-kominternovski mislilo da će se najlakše obaviti i gašenje sjećanja na vlastito sopstvo. Ovogodišnji Vaskrs stoga je odista predstavljao i vaskrsnuće onog dijela našeg roda koga je tragična dijaspora razbacala diljem ove planete. I Crnogorci koji su tako sjajno znali da ginu na bojnopolju, pridružujući sjaju duha i sjaj vlastitog oružja, nijesu pokleklili pred daleko nadmoćnijim neprijateljem - već pred njihovim prozeliterskim kandžama. Kao što su se ne tako davno 100 posto Crnogorci vjenčanjem s klerikalnim dubrovačkim gospama (nakon ratova s Napoleonom) u isto vrijeme vjenčavali i s njihovom vjerom, i danas neki "nezavisni crnogorski pisci", fariseji i poklonici nekakve "autokefalne crnogorske crkve" uporno pokušavaju da crnogorske zastave slave vjenčaju sa hrvatskom šahovnicom. Nastavljajući ideje Štedimlijine "crkve" i Drljevićeve "nezavisne crnogorske države", zaštitnici 100 posto crnogorstva i za ovaj hrišćanski praznik uputili su svojim "vjernicima" (sa prstima otpozadi) obavještenje, protestujući protiv, kako kažu, nekad sestrinske srpske pravoslavne crkve i njenog mitropolita, boljševički zapjenušano tvrdeći kako ciljevi ove crkve nijesu jevanđeoski već neki posve drugi. O ovim i sličnim glupostima doista ne namjeravamo trošiti mastila.... Stoga je ovogodišnji uskrs doista predstavljao ne samo utješnu nadu, nego i vaskrs cjelokupnog roda srpskoga, crnogorskog imena i njegove slave kroz vjeki vjekova."³⁸

U vrijeme proslave Uskrsa održana je i sjednica Predsjedništva SR Crne Gore, na kojoj su doneseni sljedeći zaključci: "Pregovori o političkoj budućnosti zemlje došli u kritičnu fazu; Jugoslavija može postojati samo kao demokratska zajednica njenih građana i ravnopravnih naroda; Tri preduslova za moguće rješenje; Neotuđivo pravo da odlučuju o svojoj sudbini pripada građanima Crne Gore."³⁹ Iz "Pobjede" saznajemo i da je zakazano masovno krštenje velike grupe izbjeglica srpske i crnogorske nacionalnosti iz Albanije. Krštenje će se obaviti pred Cetinjskim Manastirom, a službu će vršiti mitropolit Amfilohije.⁴⁰ U istom broju i saopštenje sa konferencije za štampu Narodne stranke, koja traži da se prekine popis stanovništva zbog očiglednih nepravilnosti prilikom njegovog sprovođenja.

³⁸ "Pobjeda", br. 9106, 09.04.1991, "Vaskrs Uskrsa" (M.Tripković), str. 3.

³⁹ "Pobjeda", br. 9107, 10.04.1991, "Jasni interesi, jasnija budućnost", str. 3.

⁴⁰ "Pobjeda", br. 9106, 09.04.1991, "Krštenje izbjeglica iz Albanije" (Đ.M.), str. 4.

Predsjednik Narodne stranke - Novak Kilibarda, osvrnuo se i na aktuelna događanja, pa je “legalnoj vlasti Crne Gore i javnosti uputio upozorenje na mogućnost izbijanja građanskog rata, a time i na potrebu da crnogorski narod dočeka spreman svaku situaciju. Sada, rekao je on, naoružan čovjek mirnije bi spavao. Kilibarda se zatim osvrnuo i na izjavu predsjednika predsjedništva Bosne i Hercegovine Alije Izetbegovića da je uvjeren da će Srbi u BiH prihvatiti republički suverenitet i konfederalnost BiH. Kilibarda je rekao da srpski narod istočne Hercegovine i istočne Bosne to neće priznati, već će, ukoliko se to obznani, jednostavno zaboraviti na granice BiH i Crne Gore.”⁴¹

U vrijeme svih ovih događanja, u “Pobjedi” se u “Tribini čitalaca” pojavio tekst “Sveti Sava nije crnogorski svetac”, koji po svom sadržaju i osnovnim porukama, začudo, odudara od svih drugih koji su objavljeni u “Tribini čitalaca”.⁴² Naime, u ovom tekstu B. Nikač tvrdi da Sveti Sava nije crnogorski svetac i da u Crnoj Gori nema porodice koja slavi Savindan, a to se, sve skupa, nije uklapalo u istorijsku vizuru koja je potencirana na stranicama ovoga lista.

Samo dva dana nakon objavljivanja teksta B. Nikača, u “Tribini” je objavljeno reagovanje pjesnika M.Vojvodića, naslovljeno “Sveti Sava je slava svih Srba”. Osim nekoliko fraza o srpskom karakteru Crne Gore, Vojvodić nije ni pokušao da ospori Nikačeve tvrdnje, dok je, sa druge strane, uložio veliki trud da ospori Nikača kao moralnu i kompetentnu ličnost. Evo kako je pjesnik Vojvodić predstavio čitaocima “Pobjede” B.Nikača: “... Riječ je o vremešnom beogradskom advokatu, crnogorskom srbofreničaru i prevjerici, kome je zanimanje srbomrzija. U njegovim tekstovima je

⁴¹ Isto, “Prekinuti popis” (D.Š.), str. 4.

⁴² “Pobjeda”, br. 9108, 11.04.1991, “Sveti Sava nije crnogorski svetac” (B.Nikač), str. 2.

tačno ono što poriče i huli. Skoro da nema naučne i umjetničke djelatnosti u kojoj ovaj agresivni skriboman nije držao pridike stvaraocima i istraživačima, nastupajući iz visokih šarlatanskih poza i beskrupuloza, koje u našoj sveopštoj pometnji prolaze ne samo kod prostote i neznanija, nego, za nevolju, i kod uređivača mnogih publikacija, sa čijih stranica zamlaćuje čitaoce. On uporno utrpava mnogim glasilima svoje krivotvorije, a radi mentalne higijene tekstove takvog krivotvorca ne treba da objavljuju publikacije od ugleda. Ne štedeći drskost i falsifikatorsku ostrašćenost B.Đ.Nikač se najčešće uplekava u rasprave o religijskim i istorijskim pitanjima, iako se u njih razumije koliko i zec u astronomiju. Srpska pravoslavna crkva mu je omiljena meta. Kao hulitelj njenih svetaca i dostojanstvenika, evo neko doba, grize drvo i kamen da dokaže kako je crkva u Crnoj Gori autokefalna i da ne pripada matici, Srpskoj pravoslavnoj crkvi. U tom kokodakanju nije jedini autokefalac B.Đ. Nikač. Ovoga puta B.Đ.Nikač je zavro da dokaže Crnogorcima i proćim da Sveti Sava nije crnogorski svetac, klikujući u tužnoj upornosti žive i mrtve, a najčešće svoje falsifikatore i autokefalce, prizivajući ih da polagaju njegove laži...”⁴³

Kroz nekoliko dana u “Pobjedi” još jedno reagovanje na Nikačevu tvrdnju. Ovoga puta poznati crnogorski glumac tvrdi: “Sveti Sava je i crnogorski svetac. Vjekovima su moji stari imali za porodičnu krsnu slavu upravo Svetog Savu Nemanjića”.⁴⁴ Pa onda opet M.Vojvodić, koji sada priznaje da nije znao da neko u Crnoj Gori slavi Svetog Savu. On se izvinjava porodicama koje slave Svetog Savu i želi im da “slave svoje krsno ime koje je slava i - svih Srba”.⁴⁵ Pored Vojvodića, u istom broju “Pobjde” Nikaču odgovara i V.Kostić, tvrdeći da je Sveti Sava samim tim što je srpski svetac, logično i crnogorski.⁴⁶

⁴³ “Pobjeda”, br. 9110, 13. 04.1991, “Sveti Sava je slava svih Srba” (M.Vojvodić), str. 2.

⁴⁴ “Pobjeda”, br. 9113, 16.04.1991, “Sveti Sava je i crnogorski svetac” (D.Malović), str. 2.

⁴⁵ “Pobjeda”, br. 9115, 18.04.1991, “Sveti Sava je i krsna slava” (M.Vojvodić), str. 2.

⁴⁶ Isto, “Znam o čemu je riječ” (V.Kostić), str. 2.

Nakon nekoliko dana, istim povodom, oglasio se i jedan penzioner iz Nikšića, konstatujući da Nikačeve tvrdnje vrijeđaju sve pravoslavce u Crnoj Gori.⁴⁷ Dan kasnije i jedan čitalac “Pobjede” iz Šavnika podnosi nove argumente za tvrdnju da je Sveti Sava crnogorski svetac. Uz to, ovaj se čitalac pita: “U ime kog to crnogorskog naroda govori Nikač ? To može da piše samo u ime “plus Crnogoraca”, a u ime onog dijela crnogorskog naroda koji ima srpsku nacionalnu svijest i koji Svetog Savu smatra za svog prvog arhijereja, svakako ne može.”⁴⁸

Polovinom aprila održan je, na Brdu kod Kranja, i sastanak predsjednika jugoslovenskih republika. Tema sastanka je, naravno, bila - budućnost Jugoslavije. Iz opširnog izvještaja doznajemo da su predsjednici Hrvatske i Slovenije predložili da Jugoslavija bude zajednica suverenih država, dok su predsjednici Srbije i Crne Gore smatrali da Jugoslaviju treba urediti kao “jedinstvenu demokratsku saveznu državu”.⁴⁹ Svi učesnici sastanka su u načelu prihvatili stanovište da se u krajnjem slučaju pitanje budućeg uređenja Jugoslavije riješi referendumom.

Nakon ovog, kako se govorilo, “Yu-samita”, predsjednik Crne Gore, Momir Bulatović, dao je izjavu za “Pobjedu”: “... Iako se pomalo pribojavam da smo od danas, i formalno, započeli svojevrsnu avanturu razgradnje Jugoslavije, i dalje vjerujem u razum i demokratiju, jer za njih ima mogućnosti i prije i poslije izjašnjavanja građana o političkoj budućnosti zemlje. Odluka o tako krupnom pitanju prevazilazi kapacitet bilo kojeg državnog organa ili partije i pripada isključivo narodu...”⁵⁰ U istom broju objavljen je i komentar izvještača “Pobjede” koji je pratio “Yu-samit”. Prema njegovoj ocjeni predsjednici Hrvatske i Slovenije su izgubili “ne samo ovovremeni, nego i istorijski kompas”, dok su predsjednici Makedonije i Bosne i Hercegovine najobičniji “sateliti u ovovremenoj političkoj Ju-zbilji”.⁵¹

⁴⁷ “Pobjeda”, 9118, 21.04.1991, “Što je mnogo, mnogo je” (D.Božović), str. 2.

⁴⁸ “Pobjeda”, br. 9119, 22.04.1991, “Sveti Sava je crnogorski svetac” (V.Tomić), str. 2.

⁴⁹ “Pobjeda”, br. 9109, 12.04.1991, “Dvije opcije za razrješenje krize”, str. 20.

⁵⁰ “Pobjeda”, br. 9110, 13.04.1991, “Politička avantura”, str. 1.

⁵¹ Isto, “Kraj se nazire” (M.Vico), str. 5.

Neposredno nakon ovog “Yu-samita”, svoje poglede na jugoslovensku krizu saopštio je u intervjuu beogradskoj “Politici” i predsjednik Vlade Crne Gore - Milo Đukanović. Dio intervjuja predsjednika Đukanovića u kojemu govori o budućnosti Jugoslavije, objavila je i “Pobjeda” : “Crnogorci i danas, zajedno sa Srbima, insistiraju na očuvanju jedinstvene jugoslovenske države uređene kao demokratska federacija. Razlog tome treba tražiti, po mom uvjerenju, u duboko usađenom osjećanju ova dva naroda pripadnosti jugoslovenskoj državi, odnosno ideji. Mogao bih reći da taj osjećaj predstavlja u izvjesnom smislu sociopsihološki fenomen jer narodi koji su uvijek za tu državu više davali nego su od nje dobijali, nasuprost drugima, i dalje teže njenom očuvanju. Za Jugoslaviju smo i zbog razumijevanja problema srpskog naroda koji je rasut po teritoriji više republika, u slučaju razlaza suverenih država. U tom trenutku, zbog nacionalne ushićenosti i kovitlaca nacionalnih strasti, objektivno prijeti opasnost da taj narod izvan matične države dobije status građana drugog reda. To se, uostalom, već događa. Stoga do kraja razumijemo i podržavamo napore koje rukovodstvo Srbije ulaže na tome da za djelove svoga naroda, koji je sada raspoređen širom izdišuće Jugoslavije, obezbijedi punu građansku ravnopravnost. Zbog svega toga i mnogo čega drugog, podržavamo napore da se očuva i osavremeni jugoslovenska država...”⁵²

U vrijeme svih ovih dešavanja oko budućeg (pre)uređenja Jugoslavije, u “Pobjedi” je bilo i nekoliko optimističkih najava o stranim ulaganjima u Crnu Goru. Naime, ministar turizma i trgovine u Vladi Crne Gore (N.Zeković) saopštava da je u Rimu već potpisan Memorandum o izgradnji jadranskog autoputa kroz Crnu Goru. Rok izgradnje je pet godina. Pored magistrale stranci će, kako kaže ministar Zeković, graditi i turistička naselja u Buljarici i Jazu: “Što se tiče Jaza (gdje treba da bude podignuto turističko naselje sa 1.500 kreveta, sa dva golf igrališta, 22 teniska terena i konjičkom stazom...) izdvojili smo tri ponude. Do kraja aprila biće izabrana najpovoljnija, a do 1.avgusta krenuće izgradnja ovog kompleksa, dok će prema našim

⁵² “Pobjeda”, br. 9112, 15.04.1991, “Crna Gora i Srbija ostaju u Jugoslaviji”, str. 3.

predviđanjima, izgradnja naselja u Buljarici početi krajem godine. Moram da skrenem pažnju da Crnom Gorom špartaju i mnogi mešetari. Zato razgovori o mogućim ulaganjima podrazumijevaju opreznost, dobru pripremu i obrazovnu provjeru boniteta potencijalnog investitora.”⁵³ Naravno, jadranska magistrala, Buljarica i Jaz, i pored ministrovog obećanja, još uvijek čekaju svog investitora.

Polovinom aprila bilo je na stranicama “Pobjede” aktuelno i pitanje referenduma, kao načina za razrješenje jugoslovenske krize. Nakon načelne saglasnosti svih učesnika skupa na Brdu kod Kranja da se pitanje budućeg uređenja Jugoslavije riješi referendumom, u “Pobjedi” se objavljuju tekstovi u kojima se referendum ocjenjuje kao neodgovarajuće rješenje. Najprije u opširnom tekstu prof. dr Gavro Perazić iznosi mišljenje da prije raspisivanja referenduma treba riješiti “pravnu sudbinu” niza akata, deklaracija, zakona, amandmana na ustave, itd. Naravno, njegov je stav, da te “pravne sudbine” ni izdaleka nijesu riješene. I druga bitna stvar jeste da li to treba da bude referendum republika ili naroda. S tim u vezi, prof. Perazić tvrdi da “međunarodno javno pravo daje narodima pravo na samoopredjeljenje uključiv i otcjepljenje”.⁵⁴ Sve ovo, naravno, jeste “stručna podrška” prof. Perazića političkim vodstvima Crne Gore i Srbije koji su se nešto ranije izjasnili da o sudbini Jugoslavije treba da odlučuju njeni narodi, a ne republike-članice.

Protiv referenduma o budućnosti Jugoslavije izjasnio se i predsjednik jedne vanparlamentarne stranke u Crnoj Gori. U tekstu koji je objavljen u “Pobjedi” on tvrdi: “... Referendum koji predlažu kao rješenje državne krize, nije demokratski instrument već samo manipulacija kojom se građani dovode pred svršen čin.”⁵⁵ Dan kasnije i predsjednik Predsjedništva Crne Gore Momir Bulatović je u razgovoru sa predstavnicima parlamentarnih stranaka, rekao da će se na referendumu izjašnjavati narodi (a ne građani) Jugoslavije.⁵⁶ Stav

⁵³ “Pobjeda”, br. 9111, 14.04.1991, “More budi državu” (V.Mićunović), str. 5.

⁵⁴ Isto, “Jedinstvo ili razdruživanje” (G.Perazić), str. 7.

⁵⁵ “Pobjeda”, br. 9113, 16.04.1991, “Svršeni čin” (S.Vujošević), str. 5.

⁵⁶ “Pobjeda”, br. 9114, 17.04.1991, “Odlučujuća riječ naroda” (B.Novaković), str. 3.

da o budućnosti Jugoslavije treba da odlučuju njeni narodi podržao je i Glavni odbor Narodne stranke. Međutim, Glavni odbor Narodne stranke se izjasnio protiv referenduma, tvrdeći da će referendum “kako god se sprovede, ostaviti, čak će i produbiti, sva postojeća nezadovoljstva i nacionalne frustracije”.⁵⁷

Da referendum treba da odražava volju naroda Jugoslavije, a ne republika, potvrdili su i predsjednici Srbije i Crne Gore na zajedničkom sastanku sa ostalim predsjednicima jugoslovenskih republika, održanom 18. aprila u Ohridu. Prema njihovom mišljenju “suština poštovanja prava naroda na samoopredjeljenje i referenduma o navedenom pitanju jeste da se nijedan narod i nijedna republika ne mogu protiv volje zadržati u Jugoslaviji, ali ni izvesti iz Jugoslavije. Niti se Jugoslavija, kao država, jednostranim aktom može ukinuti”.⁵⁸ Ovakav stav dvojice predsjednika bio je suprotan sa stavom ostalih republičkih predsjednika da referendum treba sprovesti u okviru republika, kao oblik izjašnjavanja građana, a ne naroda. Referendum čije je održavanje, na sastanku u Ohridu, najavljeno do kraja maja 1991.godine, zato nikada nije sproveden.

Nedugo nakon sastanka u Ohridu, zasijedala je i Skupština Crne Gore. Dvije glavne teme o kojima je Skupština raspravljala bile su: Najnoviji paket ekonomskih mjera koji je predložio predsjednik Savezne vlade - Ante Marković, i izbor člana Predsjedništva SFRJ iz Crne Gore. U opširnom ekspozeu predsjednik Vlade Crne Gore (M.Đukanović) je rekao da crnogorska Vlada ne prihvata Markovićev paket, označivši cjelokupnu politiku Savezne vlade kao ekonomski eksperiment koji je Crnu Goru koštao gotovo pola milijarde dolara. Po njegovim riječima, premijer Marković bi trebalo da podnese ostavku umjesto što predlaže novi program.⁵⁹

Na ovom skupštinskom zasjedanju izabran je i novi član Predsjedništva SFRJ iz Crne Gore. Odlukom većine poslanika to je dr Branko Kostić. U svom prvom obraćanju javnosti on je rekao da

⁵⁷ Isto, “Po volji četvorice”, str. 4.

⁵⁸ “Pobjeda”, br. 9116, 19.04.1991, “Referendum o Jugoslaviji do kraja maja”, str. 1.

⁵⁹ “Pobjeda”, br. 9121, 24.04.1991, “Vlada ne prihvata Markovićev paket”, str. 4.

će se boriti i zalagati za Crnu Goru i Jugoslaviju, te da će Crnu Goru čuvati bolje nego “ovi sto posto Crnogorci”.⁶⁰

Nekoliko dana nakon ovog skupštinskog zasjedanja održana je i sjednica crnogorske Vlade. Glavna rasprava vođena je o javnim glasilima čiji je osnivač republička Skupština. Tom prilikom, predsjednik Vlade (M.Đukanović) je, kako prenosi “Pobjeda, rekao: “Daleko je od toga da se “Pobjeda” i RTV Crna Gora mogu amnestirati od grešaka. No, vjerujem da su one rezultat demokratskog sazrijevanja. Značajan kvalitativni pomak ostvaren je u Radiju, a naspram stalnih napada na “Pobjedu” od strane opozicije stoji argument o rastu tiraža, i taj kvalitet se mora cijeliti. No, pored toga što se mora voditi računa o javnom mnjenju, povlađivati mu, uslovno rečeno, ne smije se zaobići ni funkcija javnih glasila da utiče na to javno mnjenje. Zbog toga je potrebno više tolerancije i onda kada se sa nekim ne slažemo. Tome mora dati doprinos “Pobjeda” višim profesionalnim nivoom, ako treba i edukativnim i prosvjetiteljskim pristupom, a ne diskvalifikatorskim stavom prema jednom dijelu opozicije.”⁶¹

Na ovu kritiku predsjednika Vlade odgovorio je glavni i odgovorni urednik “Pobjede”, takođe prisutan na sjednici: “Ima u društvu nepopravljivih kritičara, koji smatraju da bi sve bilo u redu kada bi novina bila otvorena samo za njih i njihovu istinu. A suština njihovih primjedbi je u želji da osvoje ove medije. Za mene ne postoji nadstranačko informisanje, već istinita i potpuna informacija.... “Pobjeda” je već duže vrijeme na udaru jednog dijela opozicije, zapravo njenih lidera. Razlog za to je, jer im ne odgovara istina. U najvećem dijelu optužbi, to su beskrupulozne kritike. A naš osnovni kriterijum u sprovođenju uređivačke politike biće čitalac, koji nam svakodnevno ukazuje povjerenje rastom tiraža našeg lista. Zakon, profesionalnost i istina - trougao su iz kojeg ne smijemo izaći. A svi ovi napadi na list nijesu borba za istinu, već borba za vlast.”⁶²

⁶⁰ Isto, “Dr Branko Kostić - član Predsjedništva SFRJ”, str. 1.

⁶¹ “Pobjeda”, br. 9125, 28.04.1991, “Istina - vrhovni kriterijum” (B.Novaković), str. 4.

⁶² Isto, str. 4.

Riječi predsjednika Vlade da “Pobjeda” treba da napusti diskvalifikatorski odnos prema jednom dijelu opozicije možemo shvatiti i kao zahtjev da se prestane sa nekorektnim (i često neukusnim) pisanjem o “procrnogorskim strankama, prvenstveno o Liberalnom savezu Crne Gore. Na taj način i predsjednik Vlade je priznao da je satanizovan samo “dio opozicije”, dok je onaj drugi dio opozicije (tzv. “srpski blok”) blagonaklono tretiran na stranicama “Pobjede”. No, kao što se može primjetiti, glavni i odgovorni urednik “Pobjede” nije se mnogo obazirao na ove primjedbe predsjednika Vlade.

O tome kako je “Pobjeda” pisala o sljedbenicima tzv. procrnogorske opcije, može se zaključiti i na osnovu nekoliko primjera. U tekstu “Liberal(izacija) laži” (nadnaslov - “Zeleno, prodato zeleno”) novinar “Pobjede” se kritički osvrće na pisanje nekih svojih kolega iz nedjeljnika “Monitor” i stranačkog glasila “Liberal”, naravno, pristalica “procrnogorske” opcije. No, pored toga on, tipično “crnogorski”, iznosi i neke optužbe na računa njihovih predaka: “Šta bi bilo da “Pobjeda” o ovim “Liberal-novinarima” i njihovim poslodavcima objelodani, recimo, imena nekih bliskih predaka koji su decenijama bili na platnim spiskovima UDB-e ? Za “ofitanje” ušiju, u kojima su bile ugrađene baterije sa dugim trajanjem, dobijali su ne malo para. Ili, recimo, šta bi bilo kada bi “Pobjeda” objavila imena predaka nekih “stoposto” Crnogoraca kojima je crnogorski narod, poslije rata zbog veleizdaje, oduzeo pravo glasa. Ali, da se ne vraćamo u te “uspješne dane” djelovanja predaka današnjih branitelja Crne Gore. Sa njihovim sljedbenicima izlišno je polemisati. Neka im je širok trg bana Jelačića i visoka Stepinčeva katedrala.”⁶³

U istom broju “Pobjede” objavljena su i dva zanimljiva pisma. U jednom, čitalac “Pobjede” iz Beograda poručuje “Brkoviću i kompaniji” - “Vazali, oskrnavili ste zastavu !” Bila je to reakcija na tzv. “podvornički pohod nekolicine građana Crne Gore srbomrznom vrhovništvu Hrvatske”, koji su tom prilikom, kako se

⁶³ “Pobjeda”, br. 9123, 26.04.1991, “Liberalizacija laži” (V.Radusinović), str. 6.

navodi, nosili crnogorski barjak sa Vučjeg Dola.⁶⁴ U drugom pismu jedan profesor iz Titograda (Podgorice) postavlja pitanje: “Separatisti kuda to srljate?” Iz njegovog “upozorenja separatistima” prenosimo jedan dio: “Oni koji su sastavili vladu i najavljuju proglašenje nezavisne države treba malo bolje da razmisle o tome šta rade. Neka im opomena bude izjava nekih poslanika u Skupštini Crne Gore da će pripadnika njihove nacije, za nekoliko desetina godina, u Crnoj Gori biti više nego Crnogoraca. Sve i da njihov plan o “ND CG” uspije, biće im kasno kada poslije tridesetak godina Crna Gora bude islamska džamahirija ili dio “velike Albanije”. Tada, kada se budu hvatali za glave zbog svojih grešaka, biće kasno. Crnogorci će i u Crnoj Gori tada biti nacionalna manjina.”⁶⁵

Isprovocirani boravkom grupe crnogorskih intelektualaca u Zagrebu, a posebno njihovim nošenjem kopije zastave sa Vučjeg Dola, “Pobjedi” su se obratili i mnogi drugi čitaoci. Jedan od njih predlaže da se obezbijedi poseban avion kojim bi ovi intelektualci bili zauvijek prebačeni u Zagreb: “Zamolio bih grupu intelektualaca da se jave ministru policije Bulatoviću da im izda pasaporte da mogu da pođu da pronadu kraljevinu, da se ovdje više ne vraćaju i da nas ne uznemiravaju. Nek ne remete program i obnovu, trud svih prijatelja ove zemlje i ove naše domovine.”⁶⁶

Reagovala je i grupa boraca Četvrte crnogorske proleterske brigade, koja se “pridružuje crnogorskom narodu u osudi ovakvih postupaka nekih prvaka opozicionih stranaka u Crnoj Gori i opravdano očekujemo preduzimanje odgovarajućih zakonskih mjera”.⁶⁷ Zanimljivo da je nekoliko dana ranije “Pobjeda” objavila i javni poziv na dvoboj ! Naime, potomak jedne barjaktarske porodice zaprijetio je pozivom na dvoboj svima onima (dakle, “sto posto Crnogorcima”) koji i dalje budu “zloupotrebljavali” Vučedolski barjak: “Kao potomak alajbarjaktara (dakle: sveukupne crnogorske vojske) kojima je alajbarjak povjeren nakon junačke smrti Maša Kustudije na

⁶⁴ Isto, “Vazali, oskrnavili ste zastavu” (Lj.Žarković), str. 2.

⁶⁵ Isto, “Ironija ili strašni sud?” (A.Stamatović), str. 2.

⁶⁶ “Pobjeda”, br. 9124, 27.04.1991, “Odvezite ih gdje žele” (O.Lončar), str. 2.

⁶⁷ Isto, “Barjak nam je svetinja”, str. 2.

Grahovu 1858.godine, najprije Milu Novakovu Popoviću, a po njegovoj smrti, konačno Zeku Mašanovu Popoviću - to ja, iz odgovornosti prema precima i onim mučenicima koji su pod tim barjakom ginuli, a pošto crnogorska država i njeni organi nemaju volje i moći da zaštite čast i ponos ovoga naroda - upozoravam da ću one koji posežu za crnogorskim barjakom pozvati na viteški dvoboj !”⁶⁸

U namjeri da svojim čitaocima što bolje predstavi politički profil pripadnika procrnogorske opcije, “Pobjeda” je prenijela i tekst iz “Demokratske riječi”, glasila jedne vanparlamentarne stranke iz Crne Gore. Tekst naslovljen “NDH i NDCG” jeste pokušaj da se napravi “istorijska paralela” između Nezavisne države Hrvatske i Nezavisne države Crne Gore. I jedna i druga država, tvrdi autor, jesu, u suštini, “povijesni put oslobođenja od Srba”.⁶⁹ Istim povodom, objavljen je i tekst “U slavu hrvatskih Crnogoraca”: “... Na Lovćen u zeleni se trava, Montenegro braniće Tuđmana - čuje se u Zagrebu. Sic transit gloria Crna Gora ! Što nam na Zapadu i nije bitno. Bitno je da su nama živi, zdravi i upotrebljivi (naravno, s ograničenim rokom) gospoda Brković, Perović, Koko, Asanović i drugi. Do trenutka dok gospodin Stipe Mesić ne postane, kako je sam rekao gospodinu Džefriju Skotu, članu kanadskog Parlamenta “velikom radošću posljednji predsjednik Jugoslavije”. Sve se pitam, koji će mu Crnogorci čestitati !?”⁷⁰

Krajem aprila na Cetinju je održan i peti sastanak predsjednika jugoslovenskih republika, o čijem toku je “Pobjeda” opširno izvještavala. Predsjednici se nijesu mogli složiti oko načina i vremena održavanja referenduma. O sastanku i njegovim efektima rječito su govorili naslovi objavljeni u “Pobjedi”: “Referendum građana ili - naroda”, “Stvarno i moguće”, “Pod Lovćenom zeleni se razlaz”, “Mlaćenje prazne slame”.⁷¹

⁶⁸ “Pobjeda”, br. 9116, 19.04.1991, “I na dvoboj !” (P.Popović), str. 6.

⁶⁹ “Pobjeda”, br. 9122, 25. 04.1991, “NDH i NDCG” (R.Rajković), str. 6.

⁷⁰ “Pobjeda”, br. 9125. 28.04.1991, ”U slavu hrvatskih Crnogoraca” (M.Štula), str. 3.

⁷¹ “Pobjeda”, br. 9127, 30.04. i 01./02. 05. 1991, str. 1, 3, 12.